

Interculturele competentie in de taalklas

Internettenstudiedag
20 maart 2009
SCVO Berchem

V.Sanctobin
www.hetperspectief.net

Hemel en hel: het verschil

- De koks zijn Frans, de obers Brits, de ingenieurs Duits, de minnaars Italiaans ... en de Zwitsers organiseren alles.
- De koks zijn Brits, de obers Zwitsers, de ingenieurs Frans, de minnaars Duits, en het zijn de Italianen die alles organiseren.

© V.Sanctobin

Inhoud

- Referentiekader: Over cultuur en taal
 - ✓ Cultuur
 - ✓ Taal
- Toepassing: Over taalonderwijs
 - ✓ Eindtermen
 - ✓ Leerplannen
 - ✓ Enkele denkpistes voor de taalklas

© V.Sanctobin

Enkele vraagjes

- Mag een bezoeker in je koelkast *snuisteren* ?
- Mag een onbekende je tutoyeren ?
- Mag de baas je vragen zijn huis te schilderen ?
- Begin je spontaan te praten met een onbekende ?
- Zeg je "Goede morgen !" bij de bakker ?
- Mogen collega's je onderbreken op de vergadering ?
- ...

© V.Sanctobin

Dergelijke gewoontes ...

- ✓ zijn cultureel bepaald => variabel
 - ✓ zijn grotendeels onbewust
 - ✓ kunnen tot misverstanden leiden
 - ✓ komen tot uiting bij de confrontatie met een andere taal/cultuur (op reis ...)
- (Nota: ook individuele verschillen, subculturen ...!)

© V.Sanctobin

Wat is cultuur ? (1)

= "de collectieve programmering die de leden van één groep of categorie mensen onderscheidt van die van andere groepen" (Hofstede)

= een "bril", een "mentaal schema", waardoor je naar de wereld kijkt

Nota: heeft te maken met **alledaagse** zaken ...

© V.Sanctobin

Wat is cultuur (2)

- Wat eet en drink je ?
- Waar en wanneer ?
- Met wie (niet) ?
- Mag je gevoelens uiten ?
- Welke afstand moet je bewaren ?
- Mag je oogcontact maken ?
- ...

© V.Sanctobin

Optimale communicatie ...

- 1) elkaar verstaan
- 2) elkaar BEGRIJPEN !

Of, indien zender en ontvanger
elkaar NIET begrijpen:
COMMUNICATIESTOORNIS !!!

© V.Sanctobin

Rol van taal ???

Claudio Magris:

“Mijn manier om de wereld te zien
en waar te nemen, te organiseren
en te ordenen
is absoluut gebonden aan het Italiaans”

= je taal bepaalt hoe je de wereld bekijkt !

© V.Sanctobin

Hoe doordringen in cultuur ?

Cf het “ui-model” van Hofstede:

- > Symbolen
- > Helden
- > Rituelen

- > **Waarden** (NIET observeerbaar !)

© V.Sanctobin

Toepasselijke thema's

- Omgang met macht
- Individu >< collectiviteit
- Genderproblematiek (en waarden)
- Omgang met tijd en ruimte
- Tradities
- Graad van conformisme
- Emoties ...

© V.Sanctobin

Gevolgen voor ons ?!

Taalonderwijs = onze *business* !

- ≠ beheersing van vormen
- = het blootleggen van de regels voor
- > het **GEBRUIK** van de taal/codes
- > non verbale communicatie
- (dus: de vormkennis *blijft* belangrijk ... !)

© V.Sanctobin

“Interculturele competentie”

- ≠ Cultuur-met-de-grote-C
- ≠ “Kennis van land en volk”
Het is méér dan dat !
- = kennis
- = vaardigheden
- = attitudes
- = strategieën

© V.Sanctobin

Opgelet !

- “Buren” en toch een andere cultuur !
- Het doeltaalland als vakantieland
- Geen clichés en stereotiepen
- Wees zelf goed op de hoogte !
- Jij hebt een voorbeeldfunctie ...
- Doel : de diepste laag van de ui ...
- Je evaluatie moet navenant zijn

© V.Sanctobin

De doelstellingen

- Groeiende complexiteit, ook voor
interculturele competentie
- Basisniveau (R 1.1)
 - Overlevingsniveau (R 1.2)
 - Beperkte talige zelfstandigheid (R 2)
 - Echte talige zelfstandigheid (R 3)
 - Uitgebreide talige zelfstandigheid (R 4)

© V.Sanctobin

Eindtermen: kennis

- “sociale conventies en gebruiken” (R 1.2)
- “basiskennis van traditionele moedertaal-landen” (R 2.1)
- “genuanceerde kennis van land en volk, sociale conventies en gebruiken” (R 3)
- “ideologische en historische achtergronden, trends en ontwikkelingen” (R 4)

© V.Sanctobin

Eindtermen: attitudes

- “zich inleven in de socioculturele wereld van de gesprekspartner/tekst/doeltaal”
- “openheid voor culturele diversiteit”
- “flexibel, open en verdraagzaam reageren op de socioculturele realiteit”

© V.Sanctobin

Leerplannen : basisprincipe

- Verschillen kennen
 - Codes kunnen interpreteren
 - Verschillen aanvaarden
 - Met die verschillen kunnen omgaan
 - Zelf de codes kunnen gebruiken
 - Communicatie kunnen bijsturen
- = “interculturele competentie”

© V.Sanctobin

Leerplannen : info

- 4.4 = registers
- 4.6 = socioculturele aspecten
 - Socioculturele conventies
 - Non verbale communicatie
- 7.2 = taalspecifieke werken

= voor ELK leerplan hetzelfde stramien !!!

© V.Sanctobin

Leerplannen : visie

- Zelfredzaamheid
 - Decoderen (receptief)
 - Coderen (productief)
- Progressie over de richtgraden heen
- Open karakter: weinig verplicht
- "Service" aan de gebruiker: veel info
(DIE JE AANPAST AAN JOUW GEVAL !)

© V.Sanctobin

Leerplannen: context "Onthaal"

- Gezins- en familierelaties
- Man-/vrouwrelaties
- Vriendschapsrelaties
- (In)formele gebruiken bij contacten
- Iemand wel/niet thuis ontvangen
- Omgang met stiptheid
- (In)tolerantie t.o.v. wachttijden

© V.Sanctobin

Leerplannen: context “Onthaal”

- Normale duur van een bezoek
- Begroetingen
- (Niet) toegelaten gespreksonderwerpen
- Commentaar, complimentjes ...
- Geschenken en attenties
- *Dress code* en haardracht (parfum ?)
- Emoties en hun belang

© V.Sanctobin

Attitudes

- Werk aan bewustwording
 - Wat is communicatie ?
 - Wat is interculturele communicatie ?
- Vb spel: Derdiens”: verschillende rollen
=> Bespreking achteraf
Vb gebruik **cases** (zie de vakliteratuur)
- Streef naar openheid, (ver)oordeel niet

© V.Sanctobin

Vaardigheden

- Cf Eerst “verstaan” en dan “begrijpen”, dus:
- Train de communicatie “tout court”
= “technisch” niveau
 - Vertrek vanuit de **betekenis**
= communicatieve intentie
 - Meng vaardigheden met culturele info
 - = “rijke input”, **geïntegreerde** aanpak

© V.Sanctobin

(Ondersteunende) Kennis

- De vorm dient de inhoud
- Sensibiliseer de cursist voor registers
- Toon aan dat de wereld complex is
- Woordenschat: welke "lading" ???
- Train intensief op taalkwesties
- Grammatica: van groot belang !
- Toon relativiteit van vertaling aan

© V.Sanctobin

Non verbale communicatie

- = ¾ van de communicatie !
- = drager van betekenis !!!
- Bewust (wenken, wuiven, wijzen ...)
- Onbewust (afstand, oogcontact ...)
- Grote kans op verkeerde interpretatie !

- Leerplannen: controlelijst

© V.Sanctobin

Controlelijstje (1)

- Elkaar de hand schudden
- Toegelaten proximiteit (aanraken ?!)
- Omhelzingen
- Gebaren met ledematen
- Oogcontact
- Intonatie, toonhoogte, stemvolume
- Lichaamshouding

© V.Sanctobin

Controlelijstje (2)

- Schouderklopjes, kneepjes ... ?!
- (Glim)lachen toegelaten ?! Knipogen ?!
- Aanwijzen ?!
- Mimiek
- Vormen van humor
- Taboe
- Gebruik van kleur

© V.Sanctobin

Strategieën

- (Her)kennen van de codes
- Codes correct inschatten (receptief)
- Codes correct gebruiken (productief)
- Signalen tijdig opvangen en correct interpreteren !
- Communicatie bijsturen (milderen, nuanceren, herformuleren ...)

© V.Sanctobin

Werkvormen en leermiddelen

- Contact met **moedertaalsprekers**
 - Uitwisselingen (< projecten)
 - Excursies (+ onderzoekskompetentie)
 - Gastsprekers
- Gebruik van **authentieke documenten**
 - Audiovisueel materiaal (films, soaps ...)
 - Moppen, cartoons, satire, sketches ...
 - Scheldwoorden
 - Cases ...

© V.Sanctobin

Voordeel

= ook je **EIGEN cultuur** beter doorgronden !

© V.Sanctobin

Op zoek naar meer info ?

- Leerplannen, vooral R3/4 (talen uit groep 1)
- Vakpers ivm zakelijke communicatie
- www.lichaamstaal.nl
- Geert Hofstede
- Fons Trompenaars
- Marie-Thérèse Claes
- Lies Sercu

© V.Sanctobin

Filmpjes

- http://unix.rulez.org/~calver/funny/swf/eur_ope-italy.swf
- <http://www.youtube.com/watch?v=h14A6gygy4>
- <http://www.youtube.com/watch?v=quV0o0bib-k&feature=related>

© V.Sanctobin
